

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Oblastní pracoviště

Ostrava

Inspekční zpráva

Dětský domov, Opava, Rybí trh 14

Rybí trh 14/171, 746 01 Opava

Identifikátor: 600 031 632

Zřizovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR,

Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana

Školský úřad Opava, Březinova 6, 746 01 Opava

Termín konání komplexní inspekce: 22. - 26. květen 2000

Čj.	133 95/00-05003
Signatura	kn5pt201

CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO ZAŘÍZENÍ

Dětský domov Opava je kombinované školské zařízení internátního a rodinného typu. Jsou v něm zřízeny tři rodinné buňky a tři výchovné skupiny. Zajišťuje výchovně-vzdělávací, hmotnou a sociální péči dětem a mládeži ve věku od tří do osmnácti let, respektive do ukončení přípravy na budoucí povolání, kterým byla soudem uložena ústavní výchova nebo vydáno rozhodnutí o předběžném opatření, protože nemohou být ze závažných důvodů vychováváni ve vlastní rodině.

Součástí školského zařízení je středisko výchovné péče, které poskytuje dětem a mládeži ambulantní péči.

Tab.č. 1: kapacita a naplněnost

Kapacita dětského domova	77
Evidenční stav	74
Počet výchovných skupin	3
Počet rodinných buněk	3
Počet svěřenců fyzicky přítomných v zařízení	72
Počet svěřenců na útěku	0
Počet svěřenců v předpěstounské péči	0
Počet svěřenců podmíněčně propuštěných	0
Počet svěřenců s nařízenou ústavní výchovou	68
Počet svěřenců umístěných v DD na předběžné opatření	6
Počet svěřenců na diagnostickém pobytu	1
Počet svěřenců v péči neurologa	4
Počet svěřenců v péči DPA, DPL	10

Kapacita dětského domova byla stanovena pro sedmdesát sedm svěřenců, tři výchovné skupiny (čtyřicet pět svěřenců) a tři rodinné buňky (třicet svěřenců). Dvě místa jsou pohotovostní. V době inspekce byli v evidenčním stavu sedmdesát čtyři, fyzicky přítomni sedmdesát dva svěřenci. Jedno dítě je dlouhodobě na pobytu v psychiatrické léčebně a jedno na diagnostickém pobytu. Výchovné skupiny i rodinné buňky jsou heterogenní (věk, pohlaví), sourozenci jsou vždy zařazeni do stejné organizační jednotky. Počty dětí ve výchovných skupinách i rodinných buňkách byly v souladu s § 2 odst. 5 a 6 vyhlášky MŠ ČSR č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Z evidenčního stavu má šedesát osm svěřenců nařízenou ústavní výchovu, šest je ve školském zařízení umístěno na základě vydaného předběžného opatření.

Z celkového počtu je ve školském zařízení třináct dětí předškolního věku, které docházejí do místních mateřských škol, třicet tři plní povinnou školní docházku v základní škole a deset ve zvláštní škole. Šestnáct svěřenců se připravuje na budoucí povolání ve středních odborných a odborných učilištích a dva studují na středních odborných školách.

Tab. č. 2: počet výchovných skupin a rodinných buněk, počet svěřenců a zařazení do škol

Výchovná skupina	Počet svěřenců	MŠ	ZŠ	ZvŠ	Žáci SOU	Žáci SOŠ	Dívky	Souroz. skupiny
I.	15	3	5	3	4	0	2	1x4, 2x2
II.	15	3	7	2	3	0	5	1x4, 2x2, 1x3
III.	14	2	6	2	2	2	9	1x4, 3x2
Rodinná buňka								
I.	10	1	5	2	2	0	5	2x3, 2x2
II.	10	1	77	1	1	0	3	2x3
III.	10	3	3	0	4	0	4	1x2
Celkem	74	13	33	10	16	2	28	47

HODNOCENÍ KVALITY VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ ČINNOSTI

Výchovně-vzdělávací program

Dětský domov v Opavě je vzhledem ke své struktuře atypický, protože je v rámci jednoho subjektu organizován z části jako domov rodinného typu a z části jako domov internátního typu. Na základě této specifické situace byl zpracován výchovně-vzdělávací program, který je koncipován jako rodinný způsob výchovy pro svěřence zařazené do rodinných buněk. Zároveň je o tentýž způsob výchovy usilováno u svěřenců zařazených do výchovných skupin, kde je však vyšší počet dětí ve skupině a méně vhodný systém služeb vychovatelů. Cílem výchovně-vzdělávacího programu je vytvářet pro svěřence takové prostředí, které jim umožní cítit se v dětském domově jako v domově opravdovém a postupovat při výchově dětí tak, aby byl rozdíl mezi rodinnou buňkou a výchovnou skupinou maximálně eliminován. Děti z výchovných skupin nesmějí mít pocit, že jsou jakkoliv znevýhodňovány. Tato zásada je dodržována i při vybavování jednotlivých částí domova nábytkem a dalším zařízením, které je v rodinných buňkách i výchovných skupinách srovnatelné.

Základní úkoly výchovně-vzdělávacího programu jsou obsahem ročního plánu práce. Zvládnutí jednotlivých úkolů je přípravou pro samostatný život a předpokladem k úspěšnému zařazení do společnosti. Jednotlivé oblasti výchovy (osobní hygiena, oblékání a obouvání, úklid, údržba domácnosti, důležité domácí práce, provoz domácnosti, základy vaření a zdravá výživa, společenské chování, první pomoc, ošetřování nemocného, zdravý způsob života, rodinná a sexuální výchova, občanská výchova, doprava, cestování, pošta a telekomunikace) jsou rozděleny na úkoly pro čtyři věkové kategorie dětí.

Mimořádná pozornost je ve výchovně-vzdělávacím programu věnována adaptační fázi dítěte. Vedení domova se důkladně informuje o důvodech umístění dítěte do dětského domova ještě před jeho příchodem. Po analýze důvodů a s ohledem na věk a případné zdravotní postižení je dítě zařazeno do konkrétní výchovné skupiny nebo rodinné buňky. Sourozenecké skupiny jsou vždy ponechány pohromadě, pokud možno i společně ubytovány na pokojích. Nové dítě přivítá ředitel nebo jeho zástupce, na uvítanou dostane drobný dárek. Tím se u svěřence výrazně

snižuje tenze z nového a neznámého prostředí. Po zdravotním a hygienickém vyšetření dětskou sestrou přichází nový svěřenec mezi ostatní děti, které jsou o příchodu nového člena kolektivu předem informovány. Dítě je nenásilnou formou seznámeno s pravidly vnitřního (domácího) řádu, vychovatelky mu umožňují postupně se orientovat v novém prostředí a citlivým jednáním usilují o získání důvěry dítěte. V rámci režimu dne jsou možné úpravy podle potřeb dítěte. Adaptační proces je pravidelně vyhodnocován na poradách vedení a pedagogických radách.

Jednou z priorit výchovně-vzdělávacího programu je výchova realitou a pro realitu. Svěřenci běžně používají své osobní (vlastní) věci, jsou vedeni k zodpovědnosti a vztahu k soukromému vlastnictví a respektování věcí ostatních. Pravidelná týdenní hodnocení přispívají k reflexi a sebereflexi svěřenců.

Školské zařízení je otevřeno obecné komunitě, kamarádi a spolužáci dětí za nimi mohou do domova kdykoliv přicházet. Rodiče, učitelé a spolužáci se mohou podívat na pokoje dětí s vědomím a souhlasem ředitele. Svěřenci běžně navštěvují svoje kamarády v rodinách.

Styk zákonných zástupců s dětmi upravuje návštěvní řád. Plánované návštěvy se uskutečňují jednou měsíčně, po předchozí domluvě kdykoliv. Rodiče jsou o svých dětech pravidelně informováni při osobních návštěvách nebo písemně. Pracovníci domova se systematicky snaží motivovat rodiče alespoň k písemnému styku s jejich dětmi, i když je toto úsilí mnohdy bez odezvy. Vychovatelé rovněž dbají na to, aby děti rodičům pravidelně psaly.

V rámci denního režimu mají svěřenci dostatek prostoru pro realizaci svých zájmů a uplatnění svého nadání. Osobní volno, vycházky a dovolenky upravuje vnitřní řád.

Vychovatelé se věnují svěřencům individuálně, průběžně je motivují a sledují jejich pokroky. O každém dítěti vedou podrobné záznamy a připravují individuální výchovně-vzdělávací plány, které dvakrát ročně vyhodnocují. Mají přehled o zdravotním stavu svěřenců a respektují jej při jednotlivých činnostech. Svěřenci se specifickými vývojovými poruchami učení jsou na základě diagnostiky pedagogicko-psychologické poradny zařazeni do specializovaných tříd základní školy nebo vzdělávání na základě individuálních výchovně-vzdělávacích plánů v běžných třídách. Většina vychovatelů však nemá dostatečnou erudici k tomu, aby při přípravě na vyučování kvalifikovaně navazovali na školní práci těchto dětí.

Hodnotící systém je dobře sestaven a využíván. Vychovatelé spolu úzce spolupracují, aby byla při hodnocení svěřenců co nejvíce zajištěna objektivita. Kapesné a věcná pomoc je svěřencům poskytována v souladu s § 1 a 2 vyhlášky MŠMT ČR č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou.

Výchovně-vzdělávací program je pro svěřence bezpečný a stimulující, bezpečnost dětí z hlediska prevence sociálně-patologických jevů je zajišťována na základě podrobně zpracovaného Minimálního preventivního programu v oblasti zneužívání návykových látek. Z tohoto velmi kvalitně zpracovaného programu vychází dílčí plánování činností, které jej dále upřesňuje a aktualizuje.

Výchovně-vzdělávací program má vynikající úroveň.

Podmínky pro výchovně-vzdělávací činnost

Školské zřízení zaměstnává celkem třicet osm pracovníků. Výchovně-vzdělávací činnost svěřenců dětského domova realizuje ředitel, vedoucí vychovatel (statutární zástupce), čtrnáct kmenových vychovatelek, tři pomocné (noční) vychovatelky, sociální pracovnice, zdravotní sestra a čtrnáct provozních pracovníků, provoz střediska výchovné péče zajišťují tři pracovnice

s požadovanou odborností a kvalifikací (psychoterapeutka - vedoucí střediska, speciální pedagožka - etopedka a sociální pracovnice). Všichni pedagogové mají v souladu s vyhláškou MŠMT ČR č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a předpokladech kvalifikace výchovných poradců požadovanou odbornou a pedagogickou způsobilost pro práci v tomto typu školského zařízení.

Tab. č. 3: personální zajištění školského zařízení

Zaměstnanci	Celkový počet	Z toho žen
Ředitel	1	0
Statut. zást. - ved. vychov.	1	0
Ved. SVP - psychoterapeut	1	1
Vychovatelé	14	14
Pomocní vychovatelé	3	3
Spec. pedagog - etoped	1	1
Sociální pracovnice	2	2
Zdravotní sestra	1	1
Ostatní zaměstnanci	14	13
Celkem	38	35

Nedostatkem je skutečnost, že kromě ředitele, vedoucího vychovatele a údržbáře nezaměstnává školské zařízení žádného muže. Dvojice, respektive trojice kmenových vychovatelů, tvoří samé ženy, což svěřencům omezuje možnost identifikace s mužským vzorcem chování a jednání.

Dětský domov je situován v komplexu navzájem propojených budov bývalého kláštera v centru města. K realizaci zvoleného modelu výchovně-vzdělávacího programu i stanovené kapacity má školské zařízení dostatek velmi dobře vybavených prostor. Vnitřní prostorové uspořádání jednotlivých budov odpovídá rodinnému, respektive internátnímu charakteru dětského domova. Všechny využívané prostory odpovídají psychohygienickým zásadám, jsou funkčně a esteticky zařízeny. Svěřenci jsou ubytováni ve dvou, tří a čtyřlůžkových pokojích, největší obývají sourozenecké skupiny. Velikost pokojů i jejich materiálně-technické vybavení poskytuje všem svěřencům dostatek soukromí a intimity. Děti mají možnost dotvářet interiér svých pokojů vlastní výzdobou. Všechny rodinné buňky i výchovné skupiny mají k dispozici samostatné hygienické zázemí, obývací pokoj, vlastní kuchyňku se studovnou a pokoj pro vychovatele. Materiálně-technické zázemí pro relaxační, volnočasové a zájmové aktivity svěřenců (televizory, videorekordéry, radiomagnetofony, počítače a vybavení pro letní a zimní sporty) je na vysoké úrovni. Ve venkovním areálu mají svěřenci k dispozici bazén, pro mladší děti jsou vybudovány hrové koutky a pro starší svěřence dvě multifunkční asfaltová hřiště. K pěstitelským činnostem slouží skleník a zeleninové a květinové záhonky. Pro sportovní aktivity využívají svěřenci vlastní tělocvičnu.

Estetická úprava celého školského zařízení je na vynikající úrovni, čímž jsou naplňovány zásady výchovy prostředím.

I přes skutečnost, že školském zařízení pracuje malý počet mužů - pedagogů, jsou podmínky pro výchovně-vzdělávací činnost vynikající.

Organizace, formy a metody výchovně-vzdělávací činnosti

Vnitřní (domácí) řád školského zařízení postihuje všechny oblasti života v domově, je však srozumitelný spíše starším svěřencům. Mladším dětem zprostředkovávají informace o pravidlech života v dětském domově vychovatelé, případně starší kamarádi. Hodnotící systém je součástí vnitřního řádu, jako stimulační výchovný prvek je využíváno především kapesné. V praxi realizovaný hodnotící systém je všem jasný a srozumitelný, svěřenci vědí za co a jak jsou hodnoceni. Režim dne odpovídá zásadám psychohygieny. Je sestaven zvláště pro pracovní dny a pro dny volna. Pro předškolní děti je sestaven samostatný denní režim respektující jejich věkové zvláštnosti. Režim není striktně direktivní, poskytuje možnost pružné reakce na individuální potřeby svěřenců.

Spolupráce se školami je kvalitní, ředitel dětského domova je v osobním kontaktu s řediteli škol, které svěřenci navštěvují, účastní se jednání pedagogických rad. V případě nutnosti supluje tuto činnost jeho zástupce. Vychovatelky realizují domluvené konzultace nejméně jednou za půl roku, pokud je důvod, tak častěji. Dětem z domova jsou placeny všechny akce pořádané školou, nejsou tak znevýhodňovány proti dětem z běžných rodin.

Ke všem svěřencům je uplatňován ze strany pedagogů individuální přístup. Podíl represe v činnosti pedagogických pracovníků je minimální, výchova je založena především na pozitivní motivaci. Metody výchovné práce se liší v závislosti na invenci a osobnostních rysech jednotlivých vychovatelů. Většina svěřenců dětského domova je v dispensární péči odborných zdravotnických pracovišť. Při přípravě na vyučování nejsou vychovatelé schopni uplatňovat takové metody a formy práce, které by pomáhaly eliminovat vývojový nebo zdravotní handicap dětí.

Dětský domov nezaměstnává psychologa ani etopeda. V případě potřeby jsou využívány služby nedaleké pedagogicko-psychologické poradny nebo pracovníků střediska výchovné péče. Sociální pracovnice výchovně-vzdělávací proces neovlivňuje, věnuje se komunikaci s rodiči a institucemi.

Organizace, metody a formy výchovně-vzdělávacího procesu jsou na velmi dobré úrovni.

Interakce a komunikace

Pravidla jednání a komunikace, která jsou stanovena ve vnitřním (domácím) řádu školského zařízení, jsou všem svěřencům známá, a po celou dobu pobytu akceptovaná a dodržovaná. Osobnost každého svěřence je plně respektována. Z rozhovorů s dětmi a pozorování při hospitační činnosti bylo zřejmé, že vzájemné vztahy mezi vychovatelkami a svěřenci jsou bezproblémové, komunikace je založena na vzájemné důvěře. Pro interakci mezi svěřenci a vychovatelkami je během dne dostatečný prostor. Nejčastějším místem pro vzájemnou diskuzi jsou odpolední činnosti a večerní (komunitní) sezení. Při těchto sezeních jsou svěřenci vedeni k vlastnímu hodnocení a sebehodnocení. V těchto činnostech byl zaznamenán kvalitativní rozdíl mezi výchovnými skupinami a rodinnými buňkami, v nichž tyto činnosti probíhají přirozenější formou. Pozitivním prvkem jsou pravidelné individuální rozhovory svěřenců s ředitelem dětského domova a jeho zástupcem (jednou za dva měsíce) a celouštvní čtvrtletní shromáždění, kde mají svěřenci možnost veřejně projevit a vyjádřit své názory. Pedagogové tímto způsobem podněcují svěřence k překonání ostychu při slovním vyjadřování. Významnou mírou se na výchově podílejí i správní zaměstnanci, na které se děti s důvěrou obrazejí. Vztahy mezi svěřenci a personálem lze charakterizovat jako přátelské, otevřené, laskavé a nekonfliktní.

Vedení dětského domova věnuje velkou pozornost komunikaci mezi pracovníky a svěřenci i mezi svěřenci navzájem, interakce a komunikace je velmi dobrá.

Další aktivity významně ovlivňující výchovně-vzdělávací činnost

Talent, nadání a osobní zájmy svěřenců jsou ze strany školského zařízení maximálně podporovány. Svěřenci jsou zapojeni do pravidelných zájmových útvarů v Domě dětí a mládeže v Opavě, kde je organizována cca polovina dětí (diskotance, stolní tenis, gymnastika, elektrokroužek, výtvarný kroužek, atletika, plavání, škola bruslení, volejbal, sportovní hry, škola lyžování), základní umělecké školy a do zájmových činností v rámci kol, které navštěvují. Řada dětí jsou aktivními členy sportovních oddílů města Opavy. V rámci výchovné činnosti organizuje dětský domov nepravidelné zájmové kroužky (výtvarný, čtenářský, keramický, šití, vaření, osmisměrky, němčiny a hry na kytaru) pod vedením vychovatelek, které při této činnosti využívají vlastních dovedností a zálib. Učí svěřence stolovat, vařit, plést, šít a zahradničit. Největší oblibu a popularitu má mezi svěřenci práce na počítačích, kterých mohou využívat všechny děti nejen ke hře, ale i jako pomůcku k učení.

Školské zařízení organizuje pro své svěřence množství sportovních, kulturních a společenských akcí v domově i mimo něj. Jsou to především víkendové a prázdninové pobyty, turistické výlety, besídky, soutěže a návštěvy kulturních akcí. Svěřenci se pravidelně účastní všech soutěží a akcí pořádaných jinými dětskými domovy v rámci regionu i celé republiky. Ve většině soutěží dosahují velmi dobrých výsledků a předních umístění. Získaná ocenění jsou motivací pro ostatní svěřence. Do kalendáře sportovních a kulturních aktivit dětských domovů přispívá školské zařízení organizováním regionálního přeboru dětských domovů v plavání.

Významným pozitivním prvkem pro úspěšnou realizaci všech akcí je ze strany vedení aktivní získávání sponzorských darů. O dění v dětském domově a významných zážitcích informují svěřenci v pravidelně vydávaném měsíčníku Sováček.

Spolupráce s orgány státní správy a samosprávy a ostatními zainteresovanými orgány probíhá standardním způsobem, je na běžné úrovni. Z pohledu dětského domova je složitější spolupráce s územně příslušným Dětským diagnostickým ústavem v Bohumíně. Naopak po stránce diagnostiky svěřenců je vynikající komunikace a spolupráce s Diagnostickým ústavem v Ostravě Kunčičkách. Dětský domov dle potřeb využívá služeb psychologů a speciálních pedagogů Pedagogicko-psychologické poradny v Opavě.

Školské zařízení umožňuje na základě písemných dohod souvislé a průběžné praxe žákům středních pedagogických a vyšších odborných škol i studentům vysokých škol.

Dětský domov nabízí svěřencům široké spektrum vlastních aktivit, upřednostňovány jsou však aktivity organizované jinými organizacemi.

Další aktivity významně ovlivňující výchovně-vzdělávací činnost jsou vynikající.

Výsledky výchovně-vzdělávací činnosti

V oblasti výchovně-vzdělávací činnosti realizuje dětský domov svoji dlouhodobou koncepci postupnými kroky. Sociální dovednosti, samostatnost v sebeobsluze a celková připravenost na samostatný plnohodnotný život po odchodu ze školského zařízení jsou na velmi dobré úrovni, srovnatelné s ostatní populací. Při výchově a vzdělávání dětí a mládeže dětský domov úzce spolupracuje se všemi typy škol, které svěřenci navštěvují, společnými silami jsou svěřenci vedeni k co nejlepším školním výsledkům jako základnímu předpokladu pro získání kvalifikace a uplatnění na trhu práce. Většina svěřenců úspěšně ukončuje přípravu na budoucí povolání, což je jednou z priorit a hlavních cílů koncepce výchovně-vzdělávacího programu dětského domova. Pravidelný odběr periodik pro děti, mládež i dospělé umožňuje svěřencům získat přehled z různých oblastí činností celé populace.

Dětský domov hledá cesty k zařazení svěřenců do pěstounské péče. V současné době je v jednání pět právně volných dětí.

Frekvence útěků je vzhledem k velikosti školského zařízení a celkovému počtu svěřenců nízká, v kalendářním roce 1999 to byli pouze čtyři svěřenci. Úmyslné ničení a poškozování společného (ústavního) či osobního majetku je zanedbatelné. Z provedené kontroly budov a jejich vybavení je zřejmé úsilí vedení i ostatních pracovníků dětského domova o vytvoření, co nejkulturnějšího a nejdůstojnějšího prostředí pro svěřené děti a mládež. Hostilní projevy svěřenců vůči školskému zařízení, personálu nebo sobě navzájem se ve sledovaném období nevyskytovaly. Pozitivem je zřízení schránky důvěry a realizace pravidelných anket, kde se mohou svěřenci anonymně svěřit se svými problémy a pocity.

Sociálně-patologické jevy (šikana, gamblerství, alkoholismus a nealkoholová toxikománie) nebyly ve sledovaném období řešeny. Pro tuto oblast má dětský domov velmi dobře zpracován samostatný dokument „Minimální preventivní program v oblasti zneužívání návykových látek“, který je v praxi realizován.

Ředitel dětského domova provádí již mnohaletá katamnestická sledování o uplatnění svěřenců po odchodu ze školského zařízení. O jejich zařazení do běžného občanského života se dovídá z úřadů práce nebo dotazováním v místě jejich bydliště. Výsledná zjištění vypovídají o velmi dobrém uplatnění svěřenců na trhu práce. Tyto informace slouží jako součást pozitivní motivace při výchovně-vzdělávacím procesu.

Výsledky výchovně-vzdělávací činnosti jsou velmi dobré.

Hodnocení kvality výchovně-vzdělávací činnosti

Přestože je stanovení výchovně-vzdělávacího programu pro svěřence zařazené ve výchovných skupinách i rodinných buňkách v rámci jednoho dětského domova ztíženo, podařilo se vedení dětského domova výchovné cíle sjednotit.

Kvalita výchovně-vzdělávací činnosti Dětského domova v Opavě je vynikající.

HODNOCENÍ KVALITY ŘÍZENÍ

Plánování

Koncepce rozvoje Dětského domova v Opavě je sestavena na období 1997 - 2001. Vychází z Úmluvy o právech dítěte, o níž se opírají dílčí záměry. V její úvodní části je provedena stručná analýza vnitřních podmínek a prostředí školského zařízení. Na analýzu přímo navazuje část, v níž jsou stanoveny priority v oblastech pedagogicko-výchovné činnosti, personálního zabezpečení a materiálně-technického vybavení dětského domova. Aktuálním úkolem, který se prolíná všemi oblastmi, je dokončení transformace celého školské zařízení na dětský domov rodinného typu. Deklarované koncepční záměry vytyčují cesty k dosažení stanovených cílů.

Jednotlivé fáze koncepce slouží jako stěžejní materiál při sestavování ročních plánů práce. Plán práce na školní rok 1999-2000 byl zpracován v návaznosti na koncepční priority a na základě podrobné analýzy uplynulého období. Stanovené cíle a úkoly jsou primárně orientované na výchovně-vzdělávací práci, které jsou formulovány ve třinácti okruzích. Součástí plánu práce jsou organizace výchovných skupin a rodinných buněk, hlavní úkoly výchovného plánu, hlavní úkoly pro pracovníky dětského domova, platové postupy pracovníků ve stávajícím školním roce, plán pedagogických rad včetně stanovených programů, školní docházka a změny škol

dětí, rozdělení pedagogických a organizačních funkcí, řídicí služby pro dny pracovního volna, návštěvní dny v dětském domově a základní výchovně-vzdělávací program dětského domova. Krátkodobé (týdenní) plány zpracovávají skupinová vychovatelé ve spolupráci s dětmi. Týdenní plánování činností není nahodilé, odvíjí se od ročního plánu a opírá se o hodnocení práce v uplynulém týdnu. Důležitou součástí systému plánování jsou individuální výchovné programy pro každé dítě, které zpracovávají vychovatelé a pravidelně dvakrát ročně vyhodnocují. Individuální výchovně-vzdělávací plány pro svěřence se specifickými vývojovými poruchami učení zaměřené na přípravu na vyučování vychovatelé nemají zpracovány.

Plánování je ve školském zařízení pojato jako ucelený systém, stanovené cíle jsou náročné, ale reálné.

Oblast plánování tvoří ucelený systém, úroveň plánování je velmi dobrá.

Organizování

Chod školského zařízení se řídí organizačním řádem, jehož součástí je organizační schéma, jasně vymezující vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Kompetence jednotlivých pracovníků jsou jasně stanoveny a vyplývají z obsahu pracovních náplní. Odpovědnost za plnění daných úkolů je stanovena. Organizační struktura plně umožňuje účinné řízení dětského domova.

Vedení dětského domova tvoří ředitel a jeho statutární zástupce (vedoucí vychovatel). Poradním orgánem ředitele je pouze pedagogická rada, která se schází dle plánu šestkrát ročně. Pedagogická rada jedná po předběžné přípravě ve vedení školského zařízení a po individuální přípravě všech pedagogických pracovníků. Z jednání pedagogické rady jsou pořizovány zápisy, které mají velmi dobrou vypovídací hodnotu i administrativní úroveň. Samospráva svěřenců není ustanovena.

Povinná dokumentace je zavedena v požadovaném rozsahu a v souladu s § 45b zákona ČNR č. 76/1978 Sb., o předškolních a školských zařízeních, v platném znění a článku 6 Instrukce MŠ ČSR čj. 20 926/81, kterou se stanoví podrobnosti o organizaci školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Osobní spisy svěřenců jsou uloženy u sociální pracovnice a zabezpečeny proti zcizení a zneužití. Ochrana osobních dat je zajištěna.

Plynulý tok informací uvnitř školského zařízení je zajišťován každodenními operativními poradami vedení, jejichž závěry jsou pravidelně přenášeny na vychovatele, dále ústním podáním, pravidelnými poradami úseků, pomocí informačních tabulí, nástěnek a interní dokumentace. Na svěřence jsou informace přenášeny především na večerních (komunitních) sezeních. Informace jsou předávány rychle a přesně.

Zákonní zástupci jsou o prospěchu, chování a zdravotním stavu dětí informováni při návštěvách nebo telefonicky. Informace, které opouštějí školské zařízení jako oficiální stanovisko, musí být schváleny a podepsány ředitelem.

Údaje o činnosti školského zařízení poskytuje výroční zpráva, která byla zpracována v souladu s §17 odst. 2, 3 4 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, v platném znění. Je stručná, nemá kvalitativní sebereflexní prvky.

Spolupráce se Školským úřadem v Opavě a orgány státní správy a samosprávy je na velmi dobré úrovni. Jejich připomínky a podněty využívá ředitel při plánování další činnosti.

Funkčnost a kvalita organizování je vynikající.

Vedení a motivování pracovníků

Aktivní účast pracovníků i poradního orgánu při plánování činnosti a organizování průběhu výchovně-vzdělávacího procesu svědčí o demokratickém stylu řízení, v případě potřeby jsou však uplatňovány direktivní prvky. Ředitel ve své řídicí činnosti uplatňuje princip pozitivní motivace a opírá o skutečnost, že všichni pedagogičtí pracovníci mají pro výkon svých funkcí požadovanou odbornou a pedagogickou způsobilost.

Stěžejním nástrojem řízení je roční plán práce, který je rozpracován pro jednotlivé úseky. Jsou jasně vytyčeny hlavní úkoly a priority, které vycházejí z aktuálních potřeb školského zařízení.

Operativní řízení plynule navazuje na plánování a kontrolu jednotlivých činností, jako celek je funkční, pružné a účinné.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (garantuje ředitel) se řídí plánem, který navazuje na předchozí studium a vzdělávání z minulých let. Jsou stanoveny priority především z oblasti etopedické problematiky a oblasti sociálně-patologických jevů, individuální zájmy pracovníků jsou respektovány podle možností školského zařízení. Konkrétní témata byla vybrána dle nabídky Střediska vzdělávání pedagogických pracovníků v Opavě, Dětského diagnostického ústavu v Bohumíně a pracovníků dětského domova, kteří absolvovali odborné semináře a výcviky (videotréning interakcí, rodinná a skupinová terapie). Účast pracovníků na jednotlivých akcích je ředitelem sledována, nové poznatky jsou předávány ostatním kolegům na pedagogických radách nebo poradách.

Systém morálního a hmotného stimuluování pracovníků je vytvořen. Pro hodnocení kvality práce jsou v doplnění vnitřního platového předpisu jasně stanovena kritéria, se kterými byli pracovníci prokazatelně seznámeni a která slouží jako podklad pro jejich morální a hmotné oceňování. Pravidelné hodnocení pracovníků je prováděno v návaznosti na pracovní výsledky dvakrát ročně a na jeho základě jsou přiznávány nadtarifní složky platu.

Vedení a motivování pracovníků je vynikající.

Kontrolní mechanismy

Ředitel školského zařízení má vytvořen účinný systém vnitřní kontroly vůči celé organizační struktuře. Plány kontrolní a hospitační činnosti ředitele i jeho statutárního zástupce (vedoucího vychovatele) jsou obsahově zaměřeny na úkoly stanovené ročním plánem práce, mají pevně stanoveny a časově rozvrženy úkoly. Na poradách vedení jsou stanovány, případně aktualizovány kontrolní úkoly na celý následující měsíc, s uvedením cílů a termínů kontrol. Kontrolní činnost je realizována v trojstupňovém systému a zahrnuje veškerou výchovně-vzdělávací činnost, provoz a hospodaření. Z kontrol a hospitací jsou pořizovány písemné záznamy, které plní svůj účel a mají vynikající administrativní i věcnou úroveň. Závěry jsou projednávány s příslušným pracovníkem a stvrzeny jeho podpisem, který má možnost se písemně vyjádřit ke kontrolnímu závěru. Analýza výsledků je pravidelně prováděna na pedagogických radách nebo poradách, čímž je zajištěna zpětná vazba. Zjištěné nedostatky slouží ke stanovení způsobu nápravy a vytyčení úkolů pro další období. Frekvence kontrol a hospitací je vysoká, realizované kontroly a hospitace jsou v souladu s plánem.

Ředitel školského zařízení má vytvořeny adekvátní evaluační nástroje, které využívá pro sledování kvality práce všech pracovníků.

Systém, rozsah a kvalita kontrolních mechanismů je vynikající.

Hodnocení kvality řízení

Kvalita řízení školského zařízení je vynikající.

DALŠÍ VÝZNAMNÁ ZJIŠTĚNÍ

Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče bylo zřízeno jako součást dětského domova Dodatkem ke změně zřizovací listiny č. 2 čj. 13 545/98-21 ze dne 20. 2. 1998, s účinností od 1. dubna 1998. Obsah činnosti se řídí Pokynem náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy k organizaci činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež, čj. 26 536/97-22 ze dne 13. 2. 1998.

Ze statistické evidence vyplývá, že středisko výchovné péče navštívili od doby jeho vzniku (1. dubna 1998) do 30. dubna 2000 celkem 203 klienti.

Tabulka č. 4: jednorázoví klienti dle věkových kategorií

Věk. kategorie	do 6ti let	6 - 10	11 - 14	15 - 18	18 a více	celkem
Počet	0	15	33	24	8	80

Tabulka č. 5: jednorázoví klienti dle typu škol

Typ školy	MŠ	ZŠ	ZvŠ	SOU	SŠ	VŠ	nezam.	pracuj.	celkem
Počet	1	47	2	10	15	2	2	1	80

Tato skupina klientů přicházela nejčastěji se školními problémy (30), dále se jednalo o problémy rodinné (24), osobnostní (24) a experimentování s drogou (2).

Tabulka č. 6: dlouhodobí klienti dle věkových kategorií

Věk. kategorie	do 6ti let	6 - 10	11 - 14	15 - 18	18 a více	celkem
Počet	2	64	23	29	5	123

Tabulka č. 7: dlouhodobí klienti dle typu škol

Typ školy	MŠ	ZŠ	ZvŠ	SOU	SŠ	VŠ	nezam.	pracuj.	celkem
Počet	2	86	4	23	5	0	3	0	123

Ve skupině dlouhodobých klientů je situace obdobná, nejčastěji se klienti obraceli na středisko výchovné péče se školními problémy (67), s osobnostními (30) a rodinnými problémy (13). Z důvodu asociální činnosti přišlo sedm klientů, experimentátorů bylo podchyceno šest.

Středisko výchovné péče bylo zřízeno v samostatné budově v centru města, kde společně s dalšími organizacemi poradenského zaměření využívá prostory bývalé mateřské školy. Poloha střediska výchovné péče je výhodná svou dostupností pro širokou klientelu. Středisko výchovné péče má k dispozici dvě kanceláře a pracovní sloužící především k doučování dětí. Sociální zařízení pro klienty a pracovníky je odděleno, chodba slouží jako čekárna. Středisko je vybaveno standardním nábytkem, pracovníce mají k dispozici dva počítače. V zařízení pracují tři ženy, dvě speciální pedagožky (jedna z nich je ustanovena vedoucí střediska) a sociální pracovníce. Vedoucí střediska předložila řadu osvědčení o absolvování dalšího vzdělávání, které jí umožňuje vést rodinnou a skupinovou terapii. Také druhá speciální pedagožka se

aktivně účastní dalších vzdělávacích aktivit, má certifikát k videotréninku interakcí. Sociální pracovnice absolvovala sociálně-psychologický výcvik. V případě potřeby psychologického vyšetření jsou využívány služby pedagogicko-psychologické poradny. Ředitel dětského domova pracovnice v dalším vzdělávání bezvýhradně podporuje.

Středisko výchovné péče inzeruje svoje služby prostřednictvím osvětových letáků a regionálních masmédií. Nabídka služeb klientům je široká. Jsou to především individuální konzultace, rodinná a skupinová terapie, videotrénink interakcí, doučování organizované ve spolupráci s vysokoškolskými studenty jako pomoc klientům, kteří se dostali do potíží v období školní docházky nebo přípravy na budoucí povolání, klubové aktivity, pořádání víkendových a prázdninových pobytů, organizace příměstských táborů a další. Veškeré služby jsou klientům poskytovány s písemným souhlasem zákonných zástupců. Školám je určena nabídka preventivních a vzdělávacích programů. Středisko výchovné péče vychází školám vstříc v otázce volby programu a termínu jeho realizace. Zpětnou informaci o účinnosti preventivních programů získávají pracovnice střediska jednak od pedagogů škol, jednak pomocí anonymních dotazníků pro žáky.

Za dobu existence střediska bylo realizováno 528 preventivních programů na 47 školách opavského regionu. Klubových setkání pořádaných za účasti a spolupráce dalších organizací ve městě se uskutečnilo 56, informačních kontaktů o činnosti střediska výchovné péče bylo evidováno 84. Z volnočasových aktivit bylo realizováno 9 víkendových pobytů, 6 příměstských táborů a 1 letní pobytový tábor, kterého se účastnilo 40 dětí.

Veškeré aktivity střediska jsou kvalitně zorganizovány, jejich průběh je zaznamenáván a vyhodnocován.

Dokumentace střediska výchovné péče je v souladu s Pokynem náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy k organizaci činnosti středisek výchovné péče pro děti a mládež, čj. 26 536/97-22 ze dne 13. 2. 1998. Osobní spisy klientů jsou pečlivě a podrobně vedeny, je podchycen každý kontakt. Obsahují osobní a rodinnou anamnézu klienta (pokud nejde o klienta anonymního) a stanovení akutního problému. Při ukončení péče o klienta je zpracována závěrečná zpráva popisující úroveň sociálních postojů, systém hodnot a zájmů klienta, úroveň jeho socializace a informovanosti včetně doporučených postupů pro rodiče nebo školu.

Rozsah nabídky služeb a činností střediska výchovné péče a způsob realizace této nabídky je vynikající.

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

- Rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních a školských zařízení čj. 33 725/99-21 ze dne 11. ledna 2000
- Zřizovací listina čj. 22 938/93-28 ze dne 7. prosince 1993, včetně dodatků
- Koncepce Dětského domova v Opavě na léta 1997 - 2001
- Plán práce na školní rok 1999/2000
- Základní výchovně-vzdělávací program Dětského domova Opava na školní rok 1999/2000
- Výroční zprávy o činnosti a hospodaření školského zařízení
- Organizační řád včetně dodatků a jmenovacích dekretů vedoucích pracovníků
- Vnitřní (domácí) řád včetně příloh
- režim dne pro pracovní a volné dny, pro děti předškolního věku, pro svěřence školního věku, učně a pracující
- návštěvní řád
- základní data o svěřencích a zaměstnancích
- personální dokumentace
- osobní spisy svěřenců
- osobní listy dítěte v dětském domově - záznamy výchovného působení
- plán kontrolní a hospitační činnosti ředitele a statutárního zástupce
- plán dalšího vzdělávání pracovníků
- týdenní plány práce vychovatelů, rozpis služeb
- týdenní plány výchovné činnosti jednotlivých rodinných buněk a výchovných skupin
- individuální plány výchovného působení na svěřence
- individuálně-vzdělávací plány na školní rok 1999-2000
- minimální preventivní program v oblasti zneužívání návykových látek
- zápisy z pedagogických rad a pracovních porad
- denní záznamy a deníky výchovných skupin a rodinných buněk
- kniha výchovných problémů
- zápisy z komunit
- zápisy z třídních schůzek
- charakteristiky svěřenců
- zápisy z kontroly vedení charakteristik svěřenců
- knihy návštěv (svěřenců a úředních)
- evidence osobního volna dětí
- kniha nemocných a příjmu na zdravotní izolaci
- sešit lékařských vyšetření
- sešit dávkování a podávání léků
- kniha úrazů
- seznam zdravotnických ambulancí a poraden - rozdělení dětí dle onemocnění

- jednací protokol
- hospodářská a účetní evidence
- evidence kapesného a ošetrového
- záznamy z provedených kontrol a hospitací
- kroniky, fotokroniky

Dokumentace a doklady střediska výchovné péče

- Změna zřizovací listiny Dodatek č. 2 čj. 13 545/98-21 ze dne 20. 2. 1998
- Statut střediska výchovné péče
- Organizační řád střediska výchovné péče
- Vnitřní řád střediska výchovné péče
- personální dokumentace a pracovní náplně
- plán činnosti střediska výchovné péče na školní rok 1999/2000
- plán letní činnosti střediska výchovné péče (červenec - srpen 2000)
- týdenní plány činnosti
- statistická činnost střediska výchovné péče za období 1. 4. 1998 až 30. 4. 2000
- týdenní rozvrh doučování klientů a terapeutických skupin
- knihy činnosti pracovníků
- ambulantní kniha
- měsíční výkazy JOV
- kniha jednorázových návštěv klientů
- osobní spisy klientů
- kniha videotréninku interakce - evidence
- kniha terapeutických skupin
- evidence a hodnocení víkendových pobytů a příměstských táborů
- programová nabídka střediska výchovné péče a osvětové materiály

ZÁVĚR

Zásadní pozitiva:

- kvalitně zpracovaný a v praxi realizovaný výchovně-vzdělávací program
- zpracování, příprava a vlastní realizace adaptační fáze svěřenců
- požadovaná odborná a pedagogická způsobilost všech pedagogických i odborných pracovníků
- denní režim pro dny školního vyučování i dny volna zohledňující věk a případné zdravotní postižení svěřenců
- respektování sourozeneckých skupin při složení rodinných buněk a výchovných skupin i umístění dětí na pokojích
- dlouhodobá katamnestická sledování o uplatnění svěřenců po odchodu z dětského domova prováděná ředitelem
- plán a realizace dalšího vzdělávání pracovníků
- plánování a realizace kontrolní a hospitační činnosti
- nabídka služeb a činností střediska výchovné péče

Zásadní negativa:

- omezená možnost svěřenců identifikace s mužským vzorcem chování a jednání (dvojice, respektive trojice kmenových vychovatelů, tvoří samé ženy)
- citelná absence znalostí vychovatelek v práci se žáky s vývojovými poruchami učení při přípravě na vyučování
- absence individuálních výchovně-vzdělávacích plánů pro svěřence se specifickými vývojovými poruchami učení zaměřené na přípravu na vyučování

Kvalita výchovně-vzdělávací činnosti, oblast řízení i činnost střediska výchovné péče jsou vynikající.

Celkově hodnotí Česká školní inspekce Dětský domov v Opavě jako vynikající.

Finanční prostředky přidělené dětskému domovu zřizovatelem prostřednictvím Školského úřadu v Opavě jsou využívány efektivně a ve prospěch svěřenců a klientů. Středisko výchovné péče nevede samostatné účetnictví, jeho rozpočet je součástí celkového rozpočtu dětského domova. Vedení školského zařízení trvale usiluje o získávání sponzorů, sponzorské dary jsou evidovány. Ošetřovné je vymáháno v souladu s platnými právními normami, dlužné částky jsou průběžně vymáhány. Vkladní knížky jsou vedeny na jména svěřenců a uloženy v trezoru. Kapesné i věcná pomoc svěřencům jsou vypláceny, jejich výše se řídí § 1 a 2 vyhlášky MŠMT ČR č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou.

Datum vyhotovení inspekční zprávy a složení inspekčního týmu

Razítko

Školní inspektoři	Titul, jméno a příjmení	Podpis
Vedoucí týmu	Mgr. Antonín Grulich	Mgr. Antonín Grulich v. r.
Členové týmu	Mgr. Ludmila Konopková	Mgr. Ludmila Konopková v. r.
	Mgr. Hana Štefková	Mgr. Hana Štefková v. r.

V Prostějově dne 16. června 2000

Datum a podpis ředitele stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 21. června 2000

Razítko

Ředitel školského zařízení

Podpis

Mgr. Jiří Paikert

Mgr. Jiří Paikert v. r.

Předmětem inspekce bylo zhodnocení činnosti školského zařízení dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 19 odst. 8 téhož zákona může ředitel školského zařízení podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení. Připomínky k obsahu inspekční zprávy jsou její součástí.

Hodnotící stupnice

Stupeň	Širší slovní hodnocení
Vynikající	Zcela mimořádný, příkladný
Velmi dobrý	Výrazná převaha pozitiv, drobné a formální nedostatky, nadprůměrná až spíše nadprůměrná úroveň
Dobrý	Negativa a pozitiva v rovnováze, průměrná úroveň
Ještě vyhovující	Převaha negativ, výrazné nedostatky, citelně slabá místa
Nevyhovující	Zásadní nedostatky, které ohrožují činnost ústavu a průběh výchovně-vzdělávacího procesu
Plní, je v souladu	Dodržuje, čerpá účelně, efektivně
Neplní, není v souladu	Nedodržuje, nečerpá účelně, efektivně

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacího protokolu ČŠI
Školský úřad Opava	2000-07-07	133 120/00-05003
Zřizovatel MŠMT ČR	2000-07-07	133 121/00-05003

Připomínky ředitele

Datum	Čj. jednacího protokolu ČŠI	Text
--	--	Připomínky nebyly vzneseny.